

IN MEMORIAM

HERZ DAVID. A fővárosban ma már kevésbé ismert, de Pápa és Veszprém környékén bőven foglalkoztatott festőművész halt meg júliusban: Herz Dávid. Egyike volt a régi idők ama mestercineke, akik rendkívül mostoha viszonyok közt nem is a fővárosban, hanem — ami többet jelent, — a vidéken népszerűsítették, a köztudatba belevitték a művészetet. Ez a nemzedék eléggé nem méltányolható érdemeket szerzett munkásságával s ennek sorában egyike volt a legszorgalmasabbaknak, a legkiválóbbaknak Herz Dávid.

Herz Dávid született 1844 március 9-én Adonyban (Fejér vm.). Középkiskoláit a pesti piarista-gimnáziumban végezte és már 13 éves korában festgetett, úgy hogy 14-ik életévétől kezdve maga tartotta fenn magát. Festészeti tanulmányait a bécsi akadémián végezte és 1871-ben Pápán telepedett le, ahol arcképfestésből élt, majd az azóta megszűnt Pápai Népbanknak lett tisztviselője. 1876-ban a pápai állami polgári leányiskolának lett rajztanára s e mellett az odavaló városi ipariskolában, majd egyúttal a ref. kollégiumban is tanította a rajzot 1897-ig. E mellett állandóan foglalkozott festéssel és kedvelt képmás-festője volt Pápának és vidékének. Munkáinak egy részét Budapesten is kiállította. Így 1885-ben az „Olvasó nagymamát”.

Arcképei közül kiemeljük a következőket: Jókay Károly (Jókai Mór bátyja, Hegedüs Loránt tulajdona); Széll Kálmán (Szombat hely, izr. hitközség díszterme); Tisza István, Böthy Zolt és Hegedüs Sándor miniszter (Pápa, Ref. Tanítóképző); id. Esterházy Pál gr. és Esterházy Móric gr. (Pápa, Uri Kaszinó); Ihász Lajos, az ev. egyház főgondnoka és Fenyvesy Ferenc (Pápa, Városháza); más dekoratív arcképek a veszprémi vármegyeház dísztermében; Osváth Dániel polgármester (Budapest, „Dani bécsi” címen volt kiállítva), számos más képmás Pápa és Veszprém s környéke számára. Ezenkívül tájképeket, csendéleteket is festett, szentképeket és falfestményeket pedig a Pápa melletti Takácsi, Tapolcafi, Mezölak és Bakonytamás (Krisztus a Getszemáni-kertben) templomai számára. Tőle valók az 1868—1869-ben renovált pápai bencés-templom mennyezetképei. Sikerral művelte a pasztelltechnikát is.

1925-ben szorgalmas munkásságát megbénította az aggkori gyengeség s ettől fogva nem tudott festeni. Fia, Halmi Bódog járásbíró és író felhozta Budapestre. Elete itt állandó vergődés volt, küzdelem a kórral, betegségében is sóvárgott a munka után, kivált az ipariskolai tanítás nőtt szívéhez, amelyet 45 éven át gyakorolt. 1931 július

7-én elborult elmével lehelte ki lelkét a Szt. János kórházban, 87 éves korában.

NAGY KÁROLY. Tragikus módon ért véget Nagy Károly festőművész pályája: július 10-én Baja és Ersekcsanakád közt motorcsónakján szívszélhűtés érte s holtan bukkott a Dunába. Nagy Károly Budapestről, az újlaki rakparttól indult néhány hetes útra egyik barátjával a motorcsónakján, hogy a Dunán és a Sió vidékén tanulmányokat tegyen. Baján barátja, aki nem bírta ki a rekkenő hőséget, kiszállt s Nagy egyedül folytatta útját. Ekkor érte a szerencsétlenség. Nagy Károly Kossuthfalván született, Bács megyében, 1881. március 10-én s festő-tanulmányait Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolán kezdte meg. Főképp a Duna mellékeit, a vízifélet szerette festeni s ilyfajta festményei többnyire műárusok révén kerültek forgalomba. Legutóbb 1930. decemberében állított ki egy olajfestményt, Vizi házak címmel a Múcsarnokban.

POLL HUGÓ. Hosszú betegeskedés után július 11-én meghalt Budapesten Poll Hugó festőművész. Ismert és becsült tagja volt annak a festőnemzedéknek, amely a nyolcvanas- kilencvenes években Münchenben alapozta meg és a párizsi Julian-iskolában fejlesztette tudását. Sokáig egészen a francia földhöz kötötte művészetét, Párizshoz és a Bretagnehoz, amelynek falusi és halász-népe, tengerparti tájai gyakran szerepeltek a Múcsarnokba küldött képein. Utóbb hazatelepedett és a magyar falusi nép köréből vette motívumait. E mellett valóságos specialistaivá képelte magát a pasztellfestésben, a színes kréta volt előadásának legkedvesebb eszköze, ennek nemcsak technikája érdekelte, hanem technológiája is, annyira, hogy évekel ezelőtt pasztellkréta-készítő műhelyt alapított és tartott üzemben. Poll Hugó nagyszorgalmú festő volt, legjawa műveinek értékét annak az elmélyedésnek köszöni, amellyel a színek és tónusok enyhe változatait kutatta és képein értékesítette. A pasztell már természeténél fogva is vázlatyszerű előadásra szokta biztatni a festőket: Poll inkább azon volt, hogy ezzel a festőtechnikával naturalista teljességet érjen el s innen van, hogy ellentétben a szokásos jegyzetszerű kisebb pasztell-lapokkal, gyakran jelentékeny méretű képeket is ezzel a technikával készített. O nem grafikai, hanem festési eszköznek fogta fel színes krétáit. Munkásságát becsüléssel tisztelte meg a közönség és festőtársai is, akik egyébként is szerették a finom modorú, kevés beszédű, a mozgalmakba soha bele nem elegyedő, derék kollégát. Munkáinak száma igen nagy,

ezek javát ismételten mutatta be gyűjteményes kiállításokon.

Poll Hugó 1867. november 15-én született Budapesten, ahol atyja gyáros volt. Itt járta a reáliskolát is és már ekkor is szabad idejében rajzolatot s művelőket festett a Múzeumban. 1885-ben beiratkozott a Mintarajziskolába, de az akkori tanítási mód nem elégítette ki. Münchenbe költözött tehát (1886), ahol előbb *Hollósy* Simonnak, majd az Akadémian *Hackl*nak lett tanítványa. Tudását itt megalapozva került Párizsba (1889), ahol beiratkozott a Julian-iskolába s még ebben az évben ki is állított a Salon des Champs Elysées-ben, ahol azontúl is évenként szerepelt. Az ott kiállított műveket rendszerint a budapesti Múcsarnokba is elküldte. Ebből a korszakából való a Bretagnei udvar, Mezőn, Nyílt tengeren, Mise után, Idegen nő a faluban stb. De éppen egy magyar falusi képpel keltette első nagyobb sikerét itthon (Miatyánk, ki vagy a mennyekben 1899., megfogta a magyar állam) s ettől fogva egyre szaporodik a Balaton mellékén, Dömösön festett falusi képek száma (Parasztbál, 1901; Vasárnapi összejövetel, 1902. stb.). Végre 1903-ban Hazatérés a búcsúról című képére megkapta a Társulati díjat (Szépművészeti Múzeum), ugyanerre a képre 1905. Párizsban mention honorablen. Ekkor már elismert, népszerű festő volt s joggal határozhatta el magát 1907-ben egy különkiállításra, amelyet nagyon kedvezően fogadtak. Két év múlva Sátor előtt című képét a Lipótvárosi Kaszinó díjával tüntették ki. Nem volt a Múcsarnokban kiállítás, amelyen részt ne vett volna néhány művével, ezenkívül 1923-ban és 1928-ban egy-egy gyűjteményes kiállítást is rendezett műveiből a Múcsarnok. Művészete képviselve van a Szépművészeti Múzeumban kívül a Fővárosi Képtárban és az egri érseki képtárban is. Képeit számos bel- és külföldi képeslap reprodukálta.

HEYER ARTÚR. Rövid szenvedés után július 30-án elhunyt Újpesten *Heyer* Artúr festőművész, aki főképp mint állatfestő és illusztrátor vált kedvelté szélesebb körökben. Alig volt nagyobb kiállítása a Múcsarnoknak, amelyen egy-két angoramacskája, egy-egy foxija ne szerepelt volna, efafta munkái azután szaporán megjelentek német és magyar képeslapokban is. Bár az 1929. márciusában a Nemzeti Szalónban rendezett gyűjteményes kiállításán kitűnt, hogy témáinak köre sokkal szélesebb (szerepelt azon állatképeken kívül sok táj- és csendéletkép, képmások, nimfák, faunok, háborús motívumok stb.), mégis ezeket a természetes nagyságban festett macskák és kutyaképeket tekintette a közönség a festőre nézve típusosnak, ilyen állatképre kapta 1911-ben a Múcsarnokban a gr. Andrássy Dénes alapította díjat is. Thüringiában született, Berlinben tanult s mint kész művész

került hozzánk, itt megkapta 1900-ban a magyar állampolgárságot és csöndes, de nagyszorgalmú résztvevője lett a fővárosi művészéletnek. Berlini iparművészeti iskolaéveinek nyoma megvan itt készült képein is: hajszálgyenő pontosság, szabatoság, a megoldozás fáradhatatlan szorgalma, az illusztráció él. Stílusis elszigeteltségében nem zavarta meg a sokféle újabb irány árapálya.

Heyer Artúr Éde Károly 1872. február 28-án született Haarhausenben s a berlini iparművészeti iskolában szerezte meg művészi tudását. Berlini évei alatt számos illusztrációt rajzolt német képeslapok számára (Wespen, Schorers Familienblatt, Über Land u. Meer). 1895-ben letelepedett Budapesten, amelyet már egy korábbi útjáról üsmert s itt csakhamar bő teret talált illusztratori tevékenysége számára. Nemcsak regényekhez készített rajzokat (Pékár: Az esztendő legendája; Vas Gereben: Nagy idők, nagy emberek), hanem gyermekek számára való képeskönyveket is szerzett. 1906 óta több gyűjteményes kiállításon mutatta be munkáit Budapesten, Weimarban, Gothában, Münchenben és Bécsben, legutóljára a Nemzeti Szalónban 1929-ben. 1913-ban a Szász-Köburg-Góthai uralkodó hercegtől professzori címet kapott. Utolsó nagyobb illusztratori munkája az a sok rajz, amely a nagy háború irásiban és képbén (Athenaeum) című műben jelent meg (ugyanazek egy német hasonló műben is, Bong kiadásában).

HIMMLER MIKSA. Augusztus 6-án meghalt Budapesten *Himmler* Miksa ismert fővárosi építész. Onszántából vetett véget életének, tettének oka ismeretlen. *Himmler* Budapesten született 1874-ben, tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte, Münchenben fejezte be. 1901-ben önállóította magát s 1904-től fogva több nagy nyilvános építészeti pályázaton szerepelt (díjat kapott s pesti zsidótemető árkádsírbolt-pályázatán, az újvidéki szerb kultúrpalotán stb.), több vidéki úrilakot és egy sor budapesti bérházat épített.

DELACROIX. L'OEUVRE DU MAÎTRE. (Irtá Louis Hourticq. 243 képpel. Paris. 1930. Ára köteve 75 fr.)

A sorozat, melyben ez a Delacroix festett oeuverjét magában foglaló kötet megjelent, ikertestvére a német „Klassiker der Kunst”-nak. A neve is pontos megfelelője a német címnek: „Les Classiques de l'Art”. A háborúig a német sorozat kötetei egyidejűleg francia szöveggel is megjelentek a Hachette-cég kiadásában, s képanyagban, kiállításban és a szöveg tartalmában a francia kiadás hű mása volt a németnek. A háború óta megszűnt a német és a francia kiadó cég együttműködése, s vele a francia

sorozat élete is. Míg nem 1928-ban újra megindította abban hagyott kiadványát a francia kiadó-cég, de a németektől függetlenül és attól eltérő programmal. Az új sorozat első kötete Ingres festett műveit gyűjtötte össze ugyancsak Hourtjoc szerkesztésében. Az Ingres-kötetnél jóval terjedelmesebb a most megjelent Delacroix-kötet. Mind a kettő régi hiányosságot pótol, mert egyik művészről sem volt eddig olyan monografiánk, amely életük gazdag termését csak megközelítő mértékben is magában foglalta volna. Képanyaguk nagy gazdagsága mellett megbecsülhetetlen szolgálat a művészet ügyének a „Classiques de l'Art” kötetekinek aránylagos olcsósága is. Német kiadásban hozzáférhetetlenné tenné őket az árak.

A „Classiques de l'Art” új sorozatának kötetei beosztásukra is különböznek a német példaképtől. Azok az apróbetűs jegyzetek, melyek az egyes képekre vonatkozó adatokat foglalják össze és melyek a „Klassiker der Kunst” kötetében a könyv végére szorultak, a francia kötetekben a megfelelő reprodukciók alá kerültek, vagyis a maguk igazi helyére, ahol legkönnyebben hasznosíthatók. A francia köteteknek azután rövid bibliografiájuk is van, aminek a német kötetekben hiányát érezzük.

A szövegrész rövid összefoglalása a tárgyalat művész életrajzi adatainak és művei történetének, azonfelül jellemrajza magának a művésznek. Az eddig megjelent két francia kötet itt nagy előnyben van a németekkel szemben, mert szövegrészük írója, Louis Hourtjoc még francia mértékkel mérve is a legélvezetesebb írók közé tartozik. Finom elemzője Delacroix emberi és művészi egyéniségének. Bár nagyjából ismert adatokból állítja össze művésze életrajzát, egyéni szempontjai vannak, melyekből nézve újszerűnek hat a régtől fogva ismert. Az olvasó érdeklődésének megragadására alkalmas mindjárt az a mód is, ahogyan életrajza elején megrajzolja Delacroix viszonyát a maga korához és az utána következett művésznemzedékekéhez. Néhány adattal, néhány utalással megfoghatóvá teszi Delacroix nagy elszigeteltségét. Sem a romantikusok, sem a naturalisták nem tekintették maguk közül valóknak. Idegenül élt és alkotott közöttük. Legkevésbé korának kritikusi méltányolták. Nincsen erre nézve tanulságosabb és egyben szívesszomorítóbb olvasmány Maurice Tourneux-nek 1886-ban megjelent Delacroix-könyvénel („Delacroix devant ses contemporains”). Csodálatos egyértelműséggel marta és gúnyolta Delacroixt egész életén át a kritika. A zárkózott és gögös művész szóltalan szenvedett, legfeljebb naplójegyzeteiben és leve-

leiben adott hangot felháborodásának és méltatlankodásának.

Nagyon tanulságos és egyben bátor is az, ahogyan Hourtjoc rámutat Delacroix művészetének eredendő és gyógyíthatatlan fogyatkozására, arra, mely a természettől és a hagyománytól való elszakadásból származott és melynek magyarázata, szerinte, a művész temperamentumának lírai természete. „Delacroix festészete — írja — nem rögzít bennünket a látható világegyetemhez; a festői téma bizonyos exaltációba ragad magával bennünket, exaltációba, mely valamenynyire kétségtelenül annak az ihletnek lízáit fejezi ki, amely az alkotó lelkét hevítette. Ha ellenállunk ennek a csábításnak, ha figyelmünk arra szorítkozik, hogy a kerethez zárt lapot betűzzé, a helyesírási hibaszámlálás háládatlan munkáján érjük rajta magunkat. De ha érzékenységünk megremeg a melódiai vonulására, akkor ez a szenvedélyes festés fölkap bennünket és a zene szelrohamamódjára ragad el magával. Egy szóval: ahhoz, hogy bámulni tudjunk ezt a festészetet, meg kell találnunk az embert, aki általa kifejezte magát; újra meg kell élnünk azt az érzést, amelyből született. Ami ebben a romantikus festőben a szép, az a sensibilitás küzdelme az engedelmességni nem akaró mesterséggel.”

A kötet képes részének az a fogyatékos-sága, hogy Delacroix rengeteg méretű vázsnait igen megkicsinyítve kénytelen reprodukálni. Annnyira megkisebbitte, hogy a részletek alig látszanak rajtuk. Ezen a fogyatékos-ságon úgy igyekeznek segíteni a kiadó, hogy részletfelvételeket is ad a nagyobb képekről. Sajnos, nem kielégítő mennyiségben és sajnos, nem eléggé tökéletes kivitelben. A képanyag ellen ez a fő kifogásunk. A nyomás nem eléggé éles és tiszta, aminek a fénykép tökéletlensége is oka lehet, de oka talán az is, hogy a kelletlenül nagyobb példányszámot nyomattak ugyanazzal a klisével. Akárhogy is, ez a Delacroix-képeskönyv jelentős szolgálat azoknak, akik ennek a nagy festőnek művészetével behatóan kívánnak foglalkozni. (e. a.)

A CIMLAPON Székely Bertalan ifjúkori önarcképét reprodukáljuk. A kép Ernst Lajos úr tulajdona.

Felülső szerkesztő: Dr. Majoszyk Pál

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet. 1931. 6. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. II.